

Pojat ovat pelimiehiä, tytöt rahapelien harrastajia

Vuoden 2007 ESPAD-koululaiskyselyn tulosten tarkastelua

JOHANNA JÄRVINEN-TASSOPOULOS & LEENA METSO

Johdanto

Rahapelaamisesta on tullut suomalaisille arkista ajankulua ja jännittävää viihdettä, ja myös nuorten sallitaan sitä harrastaa. Lasten ja nuorten mielletään ehkä helpommin etsiytyvän elektronisten tai digitaalisten pelien pariin (Suoninen 2002; Ermi & al. 2004), mutta rahapelit ovat myös alaikäisten ulottuvilla. Suomessa 15-vuotias saa pelata raha-automaattia yksin ja sitä nuorempi täysi-ikäisen perheenjäsenen läsnä ollessa ja hänen suostumuksellaan. Kaupoissa myytävät pokerisalkut, pelikortit suklaapanoksineen, luluversiot rulettipöydistä sekä internetin eri-ikäisille tarkoitettut pelisivustot johdattelevat nuoria kasinopelien pariin. Mainontaa ei sinänsä edes tarvita, kun televisio ohjelmineen, alan aikakauslehdet ja sähköpostilaatikkoihin tuleva nettikasinoitten tarjouksia sisältävä roskaposti luovat mielikuvia nuorille potentiaalisille kuluttajille rahapeliin maailmasta.

Tässä artikkelissa tarkastelemme suomalaisten nuorten rahapelaamista ESPAD-koululaistutkimuksen (*The European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs*) vuoden 2007 tulosten perusteella. Eri maissa toteutetussa kyselyssä selvitettiin 15–16-vuotiaiden päihteiden käyttöä (Ahlström & al. 2008, 73). Suomesta osallistui vuonna 1991 syntyneet 9-luokkalaisten, joilta kysyttiin alkoholin ja huumeiden käytöstä sekä tupakoinnista. Lisäksi heiltä kysyttiin raha-automaattien, maksuttoman ja maksullisen nettipokerin tai muiden internetissä olevien maksullisten rahapelien pelaamisesta. Keskitymme tutkimaan, miten sukupuoli vaikuttaa rahapelien pelaamiseen, kuinka rahapelien saatavuus näkyy nuor-

ten pelaamisessa ja liittykö päihteiden käyttö nuorten kohdalla rahasta pelaamiseen. Vertaamme tutkimustuloksia kansainväliseen tutkimustietoon nuorten rahapelaamisesta.

Selvitämme ensin, miten tutkimuskirjallisuus kuvaa nuorten rahapelaamista ja ongelmapelaamista. Toiseksi käsittelemme raha-automaattien pelaamista Suomessa ja muualla. Kolmanneksi tutkimme nettipokerin pelaamista ja neljänneksi rahasta pelaamisen ja päihteiden käytön yhteyttä. Päätämme yhteenvetoon ja tulosten perusteella tehtävään pohdintaan.

ESPAD-tutkimuksen rahapelikysymykset ja vuoden 2007 Suomen aineisto

Vuodesta 1995 lähtien kansainvälisessä ESPAD-kyselylomakkeessa on tiedusteltu rahasta pelaamisen useudesta (Hibell & al. 1997, 296). Kysymys on käännetty vuosien 1995, 1999 ja 2003 suomenkielisissä lomakkeissa seuraavasti: *”Kuinka usein teet seuraavia asioita?¹ Pelaa sellaisilla ajanvietteautomaateilla, joissa voi voittaa rahaa*”. Vastausvaihtoehdot ovat *”en koskaan”, ”muutama kerran vuodessa”, ”1–2 kertaa kuukaudes-*

1. ESPAD-koululaiskyselyssä kysytään myös harrastamisesta. Vuoden 2007 suomenkielisessä lomakkeessa kysyttiin tietokonepelien pelaamisen, liikunnan harrastamisen, lukemisen, ystävien kanssa ulkona käymisen, muun harrastamisen, ystävien kanssa kuljeskelun ja internetin käytön useudesta. Voidaan siis tarkastella, mitä muuta 15–16-vuotiaat tekevät tai harrastavat vapaa-ajallaan kuin pelaavat rahapelejä. Innokas harrastaminen, tietyn tyyppiseen harrastamiseen keskittyminen tai har-

sa”, ”ainakin kerran viikossa” ja ”lähes joka päivää”. Lisää tietoa nuorten rahapelaamisesta tuotavat vuoden 2007 suomenkieliseen lomakkeeseen lisätyt kaksi kysymystä internetissä pelaamisen mahdollisuudesta ja useudesta. Ensimmäisen kysymyksen ”*Kuinka vaikeaa sinun olisi halutesasi pelata internetissä a) maksutonta nettipokeria, b) maksullista nettipokeria tai muita maksullisia rahapelejä?*” Vastausvaihtoehdot ovat ”mahdotonta”, ”hyvin vaikeaa”, ”melko vaikeaa”, ”melko helppoa”, ”hyvin helppoa” ja ”en tiedä”. Toisen kysymyksen ”*Kuinka usein pelaat internetissä a) maksutonta nettipokeria, b) maksullista nettipokeria tai muita maksullisia rahapelejä?*” Vastausvaihtoehdot ovat samat kuin ajanvietteautomaateilla pelaamista koskevat.

Suomessa kansainvälisen ESPAD-tutkimuksen rahapelikysymyksiin on tehty kahdesti poikkeuksia. Vuonna 1995 suomenkieliseen kyselylomakkeeseen ei sisällytetty kysymystä pelikerroista raha-automaateilla koko elämän aikana, viimeisten 12 kuukauden aikana ja viimeisten 30 päivän aikana. Vuoden 2007 kyselylomakkeessa ”ajanvietteautomaatit” on korvattu ”peliautomaateilla”, mutta vastausvaihtoehdot ovat pysyneet muuttumattomina.

Vuonna 2007 tutkimukseen osallistuneiden suomalaisten koululuokkien lukumäärä oli 299. Vastausprosentti oli 91 eli yhdeksän prosenttia oppilaista oli poissa siltä tunnilta, jonka aikana aineisto kerättiin (Ahlström & al. 2008, 74). Vaikka koulusta pinnaavat oppilaat käyttävät keskimäärin enemmän päihteitä kuin muut, aineistonkeruutunnilta pinnanneiden määrä on kuitenkin niin pieni, ettei sillä ole vaikutusta tutkimustuloksiin. Vastanneiden lopullinen lukumäärä oli 4 988, joista poikia oli 2 297 ja tyttöjä 2 691.

rastusten puute ei välttämättä selitä sitä, miksi ja miten nuori pelaa, mutta harrastaminen voi tuoda lisätietoa nuorten elämästä. Helena Helveä (2009, 267) mukailleen yksilölliset ja persoonalliset tekijät vaikuttavat nuorten vapaa-ajan viettoon ja harrastuksiin. Myös yhteiskunnalliset muutokset (kuten lama) ja nuorten kotitausta näkyvät nuorten elämäntavoissa ja vapaa-ajan vietossa (Helve 2009, 267). Pelaavien nuorten harrastaminen on selvä jatkokutkimuksen paikka.

Nuoriso pelaa – poikien pelejä, tyttöjen huvitukseksi?

Rahapelaamista pidetään aikuisten harrastuksena, mutta nuorten on todettu pelaavan ja olevan kiinnostuneita rahapeleistä (ks. Griffiths 1995, 34; Delfabbro & Thrupp 2003, 313). Frida Fröbergin (2006, 8) mukaan lapset ja nuoret ovat altistuneita rahapelaamisen eri tyypeille aivan toisin kuin aikaisemmat sukupolvet. Tästä kertovat niin Suomessa kuin muualla maailmassa alati lisääntyvät pelaamismahdollisuudet, rahapelaamiseen liittyvä teknologinen kehitys, rahapelien fyysinen ja virtuaalinen sijoittelu sekä rahapelien ikärajat. Yhteiskunnassa vallitsevalla käsityksellä rahapelaamisesta voi olla syvälinen vaikutus nuoriin, heidän henkilökohtaisiin luonteenpiirteisiinsä, sosiaaliin suhteisiinsa ja varhaisiin rahapelikokemuksiinsa (Skinner & al. 2004, 264). Yleisesti ottaen tämä käsitys vaikuttaa kaikkiin yhteiskunnan jäseniin, kuten nuorten kanssa tekemisissä oleviin aikuisiin (muun muassa vanhempiin, opettajiin, ohjaajiin, terveydenhoitajiin ja lääkäreihin).

Kuluttaminen on kiinteä osa modernia elämää, ja kuluttajaksi muovaudutaan jo varhain. Esimerkiksi leluilla ja peleillä sekä niihin liittyvällä teknologialla ja muotisuuntauksilla ohjataan pojat ja tytöt käyttämään eri tavoin leikkimiseen, pelaamiseen, oppimiseen ja harrastamiseen tarkoitettuja hyödykkeitä ja aikaa. Minna Autio (2005, 43) muistuttaa, että ”rahankäytön ohella kuluttaminen on yhä enemmän myös merkitysten ja symbolien, kuten ympäristön, mielikuvien, ihmissuhteiden ja ajan kuluttamista – tai niiden kuluttamattomuutta”. Tätä ajatusta voidaan soveltaa myös nuorten rahapelaamiseen, sillä siihen vaikuttavat esimerkiksi nuorten sosiaaliset verkostot, kulttuuri ja nuorten alakulttuurit, yhteiskunta ja media.

Pelaaminen aloitetaan lapsena, yleensä leikin muodossa. Rahapeleihin tutustuminen voi myös tapahtua varhain, ja rahapelaamisen aloittaminen liitetäänkin niin lapsuuteen kuin teini- ja murrosikään (Vitaro & al. 2004, 48; Petry 2004, 269; Taskinen 2007, 26). Kansainvälisissä tutkimuksissa on kiinnitetty erityistä huomiota aikuisten antamaan malliin ja perheenjäsenten pelaamiseen: lapset saattavat seurata vanhempien pelaamista ja oppia pelaamisen taidon heiltä, tai perheenjäsenet pelaavat keskenään (esim. Gupta & Derevensky 1997, 179, 181–184; Delfabbro & Thrupp 2003, 325). Suomessa lotto voi olla per-

heen yhteinen harrastus. Sen sijaan raha-automaattien kohdalla perheenjäsenen läsnä olo alle 15-vuotiaan tapauksessa viittaa enemmän nuoren henkilön pelaamisen valvontaan kuin perheenjäsenten sallittuun yhdessä pelaamiseen.

Myös ystävät ja heidän kanssaan oleilu voivat vaikuttaa rahapelaamisen aloittamiseen (Hardoon & Derevensky 2001, 193–194). Rahapelaaminen voi muuttua tilaisuudeksi päästä eroon vanhempien valvonnasta ja uppoutua nuorisoryhmän normeihin ja rooleihin (Fisher 1991, 242). Aila Wallinin (2001, 7) mukaan rahapelien pelaaminen ”viihteenä on usein ryhmän toimintaa”: pelaamaan mennään yhdessä, rahat laitetaan yhteen, ”voitetaan ja hävitään yhdessä”. Kaveripiirin ohella jännityksen, rahan, nautinnon, ajanvietteen sekä kilpailun konetta ja ystäviä vastaan on todettu motivoivan nuoria pelaamaan rahapelejä (esim. Wallin 2001, 7; Fröberg 2006, 15–16).

Jos rahasta pelaaminen liitetään aikuisuuteen (ks. Griffiths 1995, 34; Bellringer 1999, 49), se on yhteydessä myös aikuistumiseen. Saavuttamalla rahapelaamiselle asetetun ikärajan nuori voi kokea ottavansa askeleen kohti täysi-ikäisyyttä. Toisaalta itse pelaaminen voi tuntua erityiseltä. Hedelmäpelejä pelanneet englantilaiset pojat ja tytöt uskoivat pelaamisen sallivan määräraikaisen siirtymisen ”lapsuuden subjektiivisesta kokemuksesta aikuisuuden kokemukseen”, ja sen myötä nuoret kokivat itsensä vanhemmiksi ja kovemmiksi (Fisher 1993a, 468). Rahasta pelaaminen voi tuntua nuorista haasteelta: uskalletaan pelata alaikäisenä (Bellringer 1999, 51) ja halutaan näyttää myös muille, kuka voittaa (Skinner & al. 2004, 265). Näin ollen pelaaminen voi toimia jopa ”siirtymäriittinä” (Delfabbro & al. 2005, 39), jonka myötä nuoret voivat kokeilla aikuisuuden alkeita ja kokea jonkinlaista itsenäisyyttä toiminnallaan, jota yhteiskunta ei välttämättä hyväksy.

Länsimaaisessa kulttuurissa rahasta pelaaminen yhdistetään miehisyyteen (Hardoon & Derevensky 2001, 195; Wallin 2001, 7). Perinteisesti pelaamista pidetäänkin ”poikien juttuna” (Wallin 2001, 10), koska sen katsotaan olevan suosittumpaa poikien kuin tyttöjen keskuudessa (Hardoon & Derevensky 2001, 195; Taskinen 2007, 3). Pojat oppivat isiltään pelaamaan korttia ja lyömään vetoa, mutta myös kummatkin vanhemmat saattavat kannustaa poikiaan pelaamaan (Delfabbro 2000, 150; Hardoon & Derevensky 2001, 195). On todennäköistä, että sukupuolierot muuttuvat selvemmiksi myöhemmässä teini-iässä (Dere-

vensky & al. 1996, 60). Kuluttaminen voi myös vaikuttaa siihen, miksi näin käy. Pojat ja tytöt saattavat saada eri määrää taskurahaa ja heidän kulutusmenonsa ja -tapansa voivat olla erilaisia (ks. Autio 2005, 45; Ilmonen 2007, 274; Campbell 1997, 167). Kaj Ilmonen (2007, 275) on todennut, että sukupuolten kulutuserot ovat ”modernin yhteiskunnan suomia keinoja vahvistaa sukupuolieroja”.

Sue Fisher (1993a, 466) on luokitellut pelihallitutkimuksessaan tytöt katselijoiksi ja pojat pelaajiksi. Tytöt seisoivat kiinnostavien poikien lähettyvillä, katselivat näiden pelaamista ja olivat ”tytötmäisiä” kikatellen. Pojat taas yrittivät tehdä vaikutuksen tyttöihin. Fisher tarkentaa, että hedelmäpelien pelaaminen on ”keskeinen tekijä”, joista sukupuolitunnustelun ja statuksen hyväksynnän sosiaaliset prosessit riippuvat. (Fisher 1993a, 466.) Myös Mark Griffithsin (1995, 110) tutkimuksessa tytöt olivat pelihalleissa tyttöystävän tai ”innokkaan kannattajan” (engl. *cheerleader*) roolissa. Durand F. Jacobs (2004, 16) puolestaan väittää, että perinteisesti miesvaltainen rahapelaaminen olisi mahdollisesti muuttumassa sukupuolesta riippumattomaksi ajanvietteeksi. Tytöt olisivat kasvava pelaajaryhmä, mikä heijastaa tyttöjen osallistumista estävien moraalisten, sosiaalisten ja taloudellisten rajoitusten katoamista (Jacobs 2004, 16). Tyttöihin vetoavat muun muassa lottopelit, bingo ja raha-automaattipelit (Jacobs 2004, 16; Fröberg 2006, 18).

Moni (varhais)nuori pelaa ilman, että pelaamisesta muodostuu hänelle ongelma. Tähän enemmistöön kuuluvat nuoret pelaavat harvoin ja kuluttavat vain vähän rahaa pelaamiseen, eikä pelaamiseen liity mitään ongelmallista (Winters & al. 1993, 382; Huxley & Carroll 1992, 167). Tutkimusten mukaan pojat suhtautuvat myönteisemmin pelaamiseen, suosivat pelaamista, uskovat voittavansa suuria summia pelaamalla ja selettävät pelaamista rahan voittamisella useammin kuin tytöt. Sen sijaan pojat käsittävät heikommin, että pelaaminen voi johtaa riippuvuuteen, liialliseen kuluttamiseen ja velkaantumiseen. (Ks. Jackson & al. 2008, 328.)

Pelaamisen aikaisen aloittamisen uskotaan liittyvän myöhempiin peliongelmiin (ks. Vitaro & al. 2004, 49). Ongelmapelaajien kohdalla rahapeliura on saattanut alkaa jo 9–10-vuotiaana, ellei aiemmin (Gupta & Derevensky 1997, 180; Fisher 1991, 245 & 1993b, 286). Muita riskitekiäjiä ongelmapelaamisen muodostumisessa ovat

muun muassa sukupuoli (mies), masennus, huono suoriutuminen koulussa, muut riippuvuudet (tupakointi, alkoholi, huumeet), alempi yhteiskuntaluokka, rikollisuus, koulupinnaus ja huono itsetunto (ks. Jackson & al. 2008, 330; Derevensky & al. 2004, 222). Erilaiset riskikäyttämisen muodot, kuten alkoholin ja huumeiden käyttö, kytkeytyvät myös nuorten ongelmalliseen pelaamiseen (ks. Jackson & al. 2008, 330; Hardoon & Derevensky 2001, 192). Poikien pelaamisesta on kannettu huolta Suomessakin (Wallin 2001, 24), mutta tyttöjen liikapelaamisen on katsottu olevan harvinaisempaa (Jaakkola 2006, 29; ks. Kurkela 2001, 12–13).

Rahapeliautomaatit – trendit meillä ja muualla

Rahasta pelaaminen on tuttua suomalaisille nuorille. Rahapeliautomaatteja löytyy muun muassa kaupoista, kioskeista ja huoltoasemilta sekä pelisaleista, -kioskeista ja kasinolta. Ne ovat nopeita, stimuloivia ja palkitsevia: niillä voi pelata pienillä panoksilla ilman erityistä osaamista, ja niillä voi pelata yksin (Griffiths & Wood 2000, 204). Automaattien rahapelejä pelataan myös seurallisuuden, viihteen, jännityksen ja rahan voittamisen takia (Dickerson 1996, 158).

Alaikäisten rahapelaaminen sallittiin Suomessa vuonna 1976, kun raha-automaattiasetusta (676/1967) muutettiin. Vuonna 1967 annetun raha-automaattiasetuksen (3. §, 2. momentti) mukaan ”alle 18 vuoden ikäinen henkilö, joka ei ole ansiotyössä, saa käyttää raha-automaattia vain samaan perheeseen kuuluvan täysi-ikäisen henkilön läsnä ollessa”. Tämän perusteella koululainen tai opiskeleva nuori ei saanut pelata yksin raha-automaattipelejä. Vuonna 1976 annetussa asetuksessa raha-automaattiasetuksen muuttamisesta (884/1976) todetaan, että ”alle 15 vuoden ikäinen henkilö saa käyttää raha-automaattia vain samaan perheeseen kuuluvan täysi-ikäisen henkilön läsnä ollessa”. Jukka Kortelainen (1988, 216) selittää, että arpajaiskomitea oli esittänyt ikärajan alentamista jo 1973 perustellen, että ”nuoret itsenäistyvät selvästi aiemmin kuin ennen ja että heillä on käytettävissään enemmän rahaa kuin ennen”. Alentamista perusteltiin myös nuoren iän ja työelämässä olemisen määrittelyn vaikeudella (Kortelainen 1988, 216).

2000-luvulla raha-automaateilla pelaamisen

ikäraja on herättänyt yhteiskunnallista keskustelua. Nuorten rahapelaaminen ja sen valvonta ovat aiheuttaneet huolta (ks. Ilkas & Aho 2006a, 29–31; Ilkas & Aho 2006b, 2). Sisäasiainministeriö asetti 30.11.2007 nykyisen arpajaislain (1047/2001) uudistamista koskevan hankkeen (SM064:00/2007). Kaksivaiheisen hankkeen ensimmäisessä vaiheessa annettiin ehdotukset muun muassa Rahapelifoorumin linjauksiin liittyvistä rahapeliin ikärajoja koskevista säädösesityksistä. Arpajaislakihankkeen väliraportissa todetaan, että ”rahapelaamisesta aiheutuvien sosiaalisten ja terveydellisten haittojen ehkäisemiseksi arpajaislakiin ehdotetaan lisättäväksi yleinen 18 vuoden alaikäraja”. (Arpajaislakihankkeen väliraportti 2008, 5, 10.) 1970-luvun aikaisen nuorten itsenäistymiseen luottamisen tilalle ovat nousseet rahapelaamisen haitallisuuden tiedostaminen ja ongelmapelaamisen ennaltaehkäisyn tarve.

ESPAD-tutkimus mahdollistaa suomalaisten 15–16-vuotiaiden rahapeliautomaattien pelaa mistrendin kehityksen seurannan vuodesta 1995 aina vuoteen 2007 (kuvio 1).

Pojat pelaavat selvästi tyttöjä enemmän, ja heidän kiinnostuksensa rahapeliautomaateilla pelaamiseen on ollut tasaista. Tytöt pelaavat ylipäätään harvemmin kuin pojat. Pojista noin 70 prosenttia pelaa ainakin kerran kuukaudessa, kun taas tytöistä noin neljännes pelaa näin usein. Tyttöjen tapauksessa pelaamattomien määrä on kasvanut vuodesta 1995 vuoteen 2007, mutta vähintään kerran kuukaudessa pelaavien tyttöjen osuus ei ole muuttunut.

Suomessa on tehty ESPAD:in lisäksi myös muita tutkimuksia nuorten rahapeliin pelaamisesta (ks. Taskinen 2007, 37–39). Vuonna 2006 toteutetun ”Nuorten rahapelaaminen” -puhelinhaastattelututkimuksen (Ilkas & Aho 2006a) kaikista (n = 5 000) 12–17-vuotiaista vastaajista hieman yli puolet oli pelannut rahapelejä viimeisten 12 kuukauden aikana. Tällä aikavälillä rahapelejä pelanneista (n = 2 627) 90 prosenttia oli pelannut rahapeliautomaatteja (kuten videopokeri, hedelmäpeli tai pajazzo muualla kuin kasinolla). Jos tarkastellaan erikseen 15–17-vuotiaiden ryhmää (n = 2 518), heistä 57 prosenttia oli pelannut rahapeliautomaatteja muualla kuin kasinolla. Raha-automaattipelejä pelanneista nuorista vastaajista (n = 2 369) lähes puolet oli pelannut niitä viimeksi kaupoissa, 17 prosenttia huolto-asemilla ja 10 prosenttia kioskeissa. (Ilkas & Aho 2006a, 5–7, 20.)

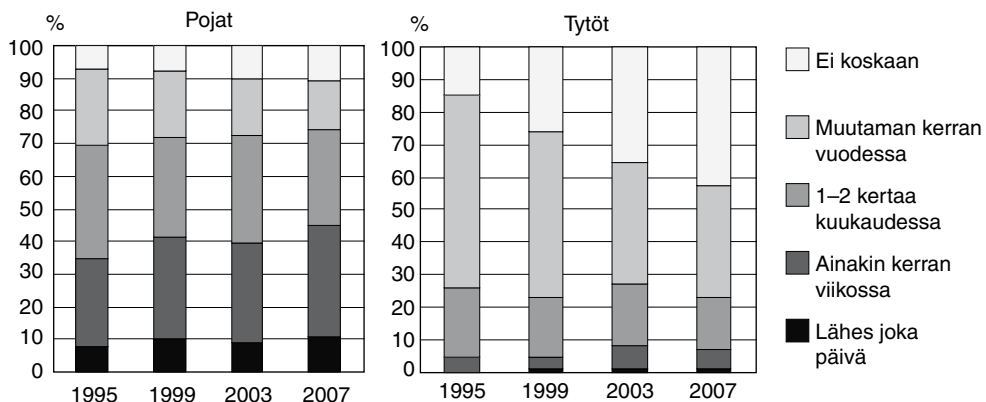
Edellä mainitun tutkimuksen mukaan 15-vuotiaista (n = 495) 60 prosenttia pelasi kaverin tai kavereiden seurassa Raha-automaattiyhdistyksen (RAY) rahapeliautomaatilla, kun taas 34 prosenttia pelasi yksin. Vain harva pelasi vanhempien tai sukulaisten kanssa. Hieman yli puolelta (57 %) 15-vuotiaista ei ollut koskaan kysytty ikää, kun he olivat menneet pelaamaan kavereiden kanssa tai yksin. Tätä joukkoa ei ollut myöskään kielletty tai estetty pelaamasta raha-automaattipelejä. Neljännekseltä tästä ikäluokasta oli kysytty ikää tai heitä oli kielletty tai estetty pelaamasta muutamana kerran. 16-vuotiaista (n = 525) 58 prosenttia pelasi kaverin tai kavereiden kanssa ja 38 prosenttia pelasi yksin. Myös tämän ikäisistä vain harva pelasi vanhempien tai sukulaisten kanssa. 16 vuotta täyttäneistä pelaajista 69 prosentilta ei ollut koskaan kysytty ikää, eikä tätä joukkoa ollut kielletty tai estetty pelaamasta raha-automaattipelejä. Tämän ikäisistä 18 prosentilta oli kysytty ikää tai heitä oli kielletty tai estetty pelaamasta muutamana kerran. (Ilkas & Aho 2006a, 24, 31.) Toisin sanoen mitä vanhemmaksi nuori muuttuu, sitä vähemmän hänen pelaamiseensa puututaan.

Lisää tietoa nuorten rahapelaamisesta on Pohjoismaissa tehdyissä tutkimuksissa. Ruotsalaisten koululaisten päihteiden käyttöä selvittävän tutkimuksen mukaan rahasta pelaaminen oli huomattavasti yleisempää poikien keskuudessa kuin tyttöjen. Vuonna 2007 toteutettuun kyselyyn osallistui 5 127 9-luokkalaista. Tämän luokka-asteen pojista 11 prosenttia oli pelannut vähintään kerran kuussa raha-automaateilla (esim. Jack Vegas)

viimeisten 12 kuukauden aikana, kun taas tytöistä oli pelannut kuusi prosenttia. (Fender & Hvitfeldt 2008, 67, 188.) Norjassa vuonna 2002 tehtyyn koululaiskyselyyn osallistui noin 12 000 13–19-vuotiasta nuorta. Melkein kolme nuorta neljästä oli pelannut kuluneen vuoden aikana, ja useimmiten nuoret pelasivat raha-automaateilla. Yksi viidestä nuoresta pelasi raha-automaateilla vähintään kerran viikossa. (Rossow & Hansen 2003, 71.) Samana vuonna tehdyn rahapeli-tutkimuksen mukaan 76 prosenttia norjalaisista 15–17-vuotiaista nuorista (n = 259) oli pelannut rahapelejä, ja heistä hieman yli puolet oli pelannut raha-automaattipelejä viimeisten 12 kuukauden aikana (Lund 2006, 483, 489). Islantilainen tutkimus 16–18-vuotiaista koululaisista (n = 750) osoittaa, että melkein jokainen oli pelannut vähintään kerran elämässään ja hieman alle 80 prosenttia oli pelannut vähintään kerran viimeisten 12 kuukauden aikana (Daniel Thor Olason & al. 2006a, 35). Sen sijaan reykjavikilaisista 13–15-vuotiaista nuorista (n = 3 511) 70 prosenttia oli pelannut ainakin kerran kuluneen vuoden aikana. Pojat pelasivat tyttöjä enemmän. Pojat pelasivat eniten raaputusarpoja, raha-automaattipelejä ja korttipelejä, kun taas tytöt pelasivat raaputusarpoja, lottoa ja raha-automaattipelejä. (Daniel Thor Olason & al. 2006b, 39, 44.)

Pohjoismaisia nuoria koskevat tutkimustulokset osoittavat, että nuoria kiinnostavat rahapelit ja suomalaisia poikia selvästi raha-automaattipelit. Vertailtaessa suomalaisten ja pohjoismaalaisten nuorten rahapelaamisen trendejä toisiinsa on kuitenkin pidettävä mielessä, että alaikäisten ra-

Kuvio 1 Raha-automaateilla pelaamisen useus vuosina 1995, 1999, 2003 ja 2007 sukupuolen mukaan, %

hapelaamiseen vaikuttavat kyseessä olevan maan lainsäädäntö, rahapelien saatavuus ja sijoittelu eri vuosina sekä yleinen suhtautuminen nuorten rahapelaamiseen. Ruotsissa arpajaislaki ja kasinolaiki säätelevät ikärajoja koskien raha-automaatteja, bingoa, totopelejä ja kasinoja, mutta muunlaiset ikäraajat ovat rahapeliyhtiöiden itsensä määrittämiä, joskus hallituksen ohjeistuksen mukaisesti (Jonsson & Rönnberg 2009, 302). Norjassa raha-automaatit poistettiin vuonna 2007, ja vuonna 2008 tilalle tuli uudentyyppisiä vähemmän addiktoivia raha-automaattipelejä. Ikäraja on 18 vuotta (Götestam & Johansson 2009, 211.) Islannissa raha-automaattien pelaamiseen vaaditaan 18 vuoden ikä, mutta joissain pelihalleissa ikäraja on 20 vuotta. Raha-automaatit on sijoitettu julkisiin tiloihin (Daniel Thor Olason & Sigurdur J. Gretarsson 2009, 138, 142). Tanskassa 16-vuotiaat voivat pelata lottoa ja ostaa raaputusarpoja, kun taas nettirahapelien, raha-automaattipelien ja kasinopelien pelaamiseen vaaditaan täysi-ikäisyys (Linnet 2009, 18–19). Kuinka suomalaiset nuoret pelaavat tulevaisuudessa raha-automaateilla riippuu siitä, miten nykyistä arpajaislakia muutetaan.

Nettipokeri – poikien houkutus?

Internetissä tapahtuva rahapelaaminen on kiinnostanut eri tavoin tutkijoita jo 1990-luvulta lähtien. On pohdittu esimerkiksi teknologian, internetin ja riippuvuuden yhteyttä, rahapelaamista ja -pelejä, ongelmapelaamista, nettipokeria ja etärahapelien sääntelyä (ks. Shaffer 1996; Griffiths 1996 & 1999; Sirkka 2005; Tryggvesson 2007; Määttä 2008). Rahapelaamisesta on tullut yhä virtuaalisempaa, sillä kotoa käsin on mahdollista pelata erilaisia nettirahapelejä jopa vuorokauden ympäri.

Nettipokerin pelaaminen on tätä nykyään muodikasta. Itse peli on noussut julkisuuteen markkinoinnin ja median välityksellä (Svartsjö & al. 2008, 13; Taskinen 2007, 18; Tryggvesson 2007, 10). Suomessa ilmiön vahvistumista ovat edesauttaneet myös ”laajakaistayhteyksien yleistyminen” ja ”nettipokerisivustojen laadun ja käytettävyyden parantuminen” (Valkama 2006, 22). Kalle Tryggvesson (2007, 10) huomioi, että sekä lehdillä, kaupallisilla TV-kanavilla että nettipokeria järjestävillä rahapeliyhtiöillä on ollut mielenkiintona luoda ”pokerihype”, jotta pelaami-

nen vaikuttaa runsaalta ja näyttäytyy tuottoisana, jännittävänä ja miellyttävänä. Suomeenkin ollaan kehittelemässä omaa kansallista nettikasinoa, joka avannee virtuaaliset ovensa jo 2010.

Nuoret miehet pelaavat nettipokeria: yli kaksi kolmasosaa aktiivisista ja satunnaisista pelaajista on alle 30-vuotiaita, mutta joukosta löytyy myös alle 18-vuotiaita (Valkama 2006, 23). Alaikäisetkin voivat Suomessa kokeilla taitojaan esimerkiksi Texas Hold’emissä: Aapeli-pelisivustolla rekisteröitymistä edellyttävien palvelujen ikäraja on 13 vuotta. Nuorten toivotaan saavan vanhempien hyväksyntä toiminnalleen. Vanhempi tai huoltaja on vastuussa alaikäisen toiminnasta.²

Ove Svensson (Jonsson & al. 2003, 88) väittää, että kasvava rahapeliteollisuus houkuttelee nuoria ylenmääräiseen kulutukseen. Tavoittaako rahapeliteollisuus pojat ja tytöt samalla tavalla, ja uskotaanko heidän kuluttavan yhtä paljon vaikkapa nettirahapeleihin? Suomalaisille pojille löytyy esimerkkejä maailmalla menestyvistä miespuolisista pokeriammatilaisista, heidän luksusta pursuavasta elämästään ja suurista voitoistaan. Vetoaako suomalaisiin tyttöihin sitten marketin mummo vai pokeriprinsessaksi kutsuttu norjalainen Annette Obrestad? Nähtäväksi jää, herättävätkö naispuoliset pokeritähdet tarpeeksi huomiota, jotta tyttöjenkin unelma-ammattilistalle ilmestyy ”pokeriammatilainen”.

Suomalaisilta nuorilta kysyttiin ensimmäisen kerran vuoden 2007 ESPAD-kyselylomakkeessa internetissä pelattavista rahapeleistä. Heiltä tiedusteltiin maksuttoman ja maksullisen nettipokerin tai muiden maksullisten rahapelien pelaamisen mahdollisuutta ja useutta (taulukko 1).

Nuoret kokevat maksuttoman nettipokerin pelaamisen suhteellisen helpoksi. Pojat ovat pelanneet sitä huomattavasti enemmän kuin tytöt. Sen sijaan melkein puolet pojista ja tytöistä alle neljännes koki maksullisen nettipokerin pelaamisen hyvin tai melko helpoksi. Pojista 14 prosenttia, kun taas tytöistä vain kaksi prosenttia väitti pelanneensa sitä joskus. Tässä kohtaa voi miettiä, kuinka alaikäiset nuoret ovat päässeet pelaamaan maksullista nettipokeria. Ovatko nuoret kenties päässeet kokeilemaan nettipokeria jonkun täysi-ikäisen (vaikkapa vanhemman, sisaruksen, muun sukulaisen tai kaverin) seurassa, vai ovatko van-

2. <http://www.aapeli.com/help/termservice> (haettu 10.7.2009)

hemmat esimerkiksi antaneet nuorten pelata nettipokeria valvonnassaan? Voidaan myös kysyä, ovatko maksullista nettipokeria pelanneet nuoret päässeet käyttämään jonkun täysi-ikäisen pelitiliä tai henkilötietoja. Yhtä mielenkiintoinen tulos on se, että jopa kahdeksan prosenttia pojista väittää pelaavansa maksullista nettipokeria vähintään kerran kuussa ja viisi prosenttia kerran viikossa. Onko kyse lievistä liioittelusta, vai olisiko rahasta pelaaminen todellakin tehty niin helpoksi, että alaikäisenkin kykenee siihen? Yksi mahdollinen vastaus tähän kysymykseen löytyy Nuorten rahapelaaminen -tutkimuksesta (Ilkas & Aho 2006a, 7): 15–17-vuotiaista (n = 2518) seitsemän prosenttia ilmoitti pelanneensa (maksullista) nettipokeria.

Entä onko erilaisten rahapeliä pelaamisen välillä mitään yhteyttä (taulukko 2)?

Maksullista nettipokeria pelanneet pojat pelasivat raha-automaateilla useammin kuin muut pojat. Ero on suurimmillaan vähintään kerran viikossa tapahtuvan pelaamisen tasolla. Tytöt puut-

tuvat tarkastelusta, koska vain jotkut heistä olivat pelanneet maksullista nettipokeria.

Myös maksuttoman nettipokerin pelaamisessa oli selviä eroja. Esimerkiksi yli puolet maksullista nettipokeria pelanneista pojista oli pelannut maksutonta nettipokeria vähintään kerran viikossa. Muista pojista 48 prosenttia oli pelannut maksutonta nettipokeria vähintään kerran vuodessa eli ainakin kokeillut sitä.

Näyttää siltä, että 9-luokkalaisten poikien kohdalla kiinnostus joltain rahapeliä kohtaan on yhteydessä myös jonkin muun rahapelin pelaamiseen – tässä tapauksessa yhteys löytyy raha-automaattipeliä ja nettipokerin väliltä. Myös nettipokerin harjoittelu maksuttomasti on saattanut edeltää maksullisen nettipokerin pelaamista. Jani Kinnusen ja Eetu Paloheimon (2007) mukaan ”lähes kaikki pelinjärjestäjät tarjoavat ilmaispelejä, joiden avulla houkutellessaan varsinaisten maksullisten pelien pariin”. Huomioitavaa on, että nämä ilmaispelit ovat myös alaikäisten saatavilla. Kanadalaisten tutkimusten mukaan nuoret oli-

Taulukko 1. Nettipokerin pelaamisen mahdollisuus ja pelaaminen 2007, %

	Maksuton nettipokeri		Maksullinen nettipokeri	
	Pojat	Tytöt	Pojat	Tytöt
Pelaaminen hyvin tai melko helppoa	85	58	47	23
Pelannut ainakin kerran	54	10	14	2
Pelaa vähintään kerran kuukaudessa	37	4	8	1
Pelaa vähintään kerran viikossa	20	1	5	0

Taulukko 2. Maksullista nettipokeria pelanneiden poikien ja muiden poikien pelaaminen raha-automaateilla ja maksuttomasti netissä vuonna 2007

	Maksullista nettipokeria pelanneet pojat n = 340	Muut pojat n = 2160
Pelaa raha-automaateilla	%	%
lähes päivittäin	29	8
vähintään kerran viikossa	73	41
vähintään kerran kuukaudessa	94	71
vähintään kerran vuodessa	98	87
Pelaa maksutonta nettipokeria	%	%
lähes päivittäin	20	4
vähintään kerran viikossa	53	15
vähintään kerran kuukaudessa	74	31
vähintään kerran vuodessa	92	48

vat kokeilleet rahapelaamista harjoittelu- ja rahapelisivustoilla esimerkiksi poleteilla, pisteillä ja pelimarkoilla, ja nettipelaaminen koettiin valmennukseksi ajatellen oikeaa rahapelaamista (ks. Derevensky & Gupta 2007, 97; Skinner & al. 2004, 266). Vuoden 2007 ESPAD-tutkimustulokset puolestaan kertovat, että nettipokeri on tavoittanut myös suomalaiset 15–16-vuotiaat nuoret – erityisesti pojat.

Rahapelit ja päihteet – kokeilua, riskejä ja ongelmia

Lopuksi tarkastelemme rahasta pelaamisen ja päihteiden käytön yhteyttä. Nuoruuteen liittyy kokeiluja, joihin liittyy riskejä, kuten esimerkiksi päihteiden käyttöä, tupakointia ja suojaamatonta seksiä (vrt. Jackson & al. 2008, 326; Metso & al. 2009). Joidenkin tutkimusten mukaan nyky- nuoret kokeilevat pelaamista, aivan kuten aiemmat sukupolvet kokeilivat tupakkaa ja alkoholia (ks. Jackson & al. 2008, 326). Pelaavien nuorten on todettu käyttävän alkoholia ja huumeita, etenkin niiden, joilla on peliongelma (ks. Petry 2004, 275; Ste-Marie & al. 2006, 70).

Meredith A. M. Gillespien ja kumppaneiden (2007, 51) mukaan psykososiaaliset riskitekijät eivät voi täysin selittää, miksi jotkut nuoret pelaavat

liikaa, aivan kuten ne eivät voi täysin selittää, miksi toisille nuorille kehittyi huume- tai alkoholi-ongelma. Toisaalta ei ole selvää, vaikuttavatko rahapelaaminen, päihteiden käyttö ja rikollisuus toisiinsa nuoruuden aikana ja miten. Mitä tulee erityisesti päihteiden käyttöön, on mahdollista, että ongelmapelaajat lisäävät alkoholin ja huumeiden käyttöä itselääkitykseen, ja toisaalta, että päihteiden käyttö vähentää rahapelaamista alennuneen valppauden ja estyneisyyden takia. (Vitaro & al. 2001, 172.) ESPAD-tutkimus tuottaa tuloksia 9-luokkalaisten päihteiden käytöstä, jolloin niitä voi verrata rahapelaamista koskeviin tuloksiin. Kyselyn tarkoituksena ei ole kuitenkaan tavoittaa nuoria ongelmapelaajia, koska siinä ei käytetä nuorten ongelmapelaamista kartoittavia kysymysrunkoja (ks. Derevensky & Gupta 2004; Ilkas & Aho 2006a).

Pojat pelaavat raha-automaateilla huomattavasti enemmän kuin tytöt (taulukko 3). Pojista lähes puolet pelasi ainakin kerran viikossa, kun taas tytöistä pelasi näin usein alle kymmenesosa. Tytöistä lähes puolet ei pelannut koskaan raha-automaateilla, kun taas pojista pelaamattomia oli vain kymmenesosa. Ainakin kerran viikossa raha-automaatteja pelanneista pojista puolet oli juonut itsensä humalaan viimeisten 30 päivän aikana, kun taas harvemmin pelanneista pojista hieman yli neljännes ja ei koskaan pelanneista pojista kym-

Taulukko 3. Raha-automaateilla pelaaminen ja päihteiden käyttö vuonna 2007

Pelaava automaateilla	Pojat			Tytöt			
	ainakin kerran viikossa	harvemmin	ei koskaan	ainakin kerran viikossa	harvemmin	ei koskaan	
Eri ryhmiin kuuluvien osuus, %	45 n=1 143	44 n=1 103	11 n=286	7 n=181	58 n=1 228	42 n=1 036	100
	%	%	%	%	%	%	
Täysin raittiita	8	18	36	2	8	23	
Raittiina viime 12 kk	15	30	52	3	14	34	
Juonut 6+ annosta yhdellä alkoholikäyttökerralla 30 viime päivän aikana							
ainakin kerran	50	27	9	70	39	20	
3+ kertaa	21	9	3	38	14	7	
Kokeillut kannabista	11	7	2	22	8	4	
Kokeillut rauhoittavia tai unilääkkeitä päihteenä	5	3	2	21	9	6	

menesosa oli juonut itsensä humalaan. Ainakin kerran viikossa pelanneet tytöt (n = 181) käyttivät runsaammin alkoholia kuin harvemmin pelanneet tytöt: 38 prosenttia oli juonut itsensä humalaan vähintään kolme kertaa ja 70 prosenttia oli tehnyt näin ainakin kerran viimeisten 30 päivän aikana. Näiden tulosten perusteella voidaan todeta, että usein raha-automaatteja pelaavat nuoret käyttävät säännöllisesti ja runsaasti alkoholia.

Ainakin kerran viikossa raha-automaatteja pelanneista tytöistä reilu viidennes oli kokeillut kannabista ja viidennes käytti rauhoittavia tai unilääkkeitä päihtenä. Viikoittain raha-automaateilla pelaavien poikien keskuudessa kannabista kokeilleiden ja rauhoittavia tai unilääkkeitä päihtenä kokeilleiden poikien osuus oli pienempi kuin tytöillä, mutta kannattaa huomata, että pojilla viikoittainen pelaaminen on huomattavasti yleisempää kuin tytöillä. Tytöillä harvinaisen säännöllinen pelaaminen keskittyy runsaasti päihteitä käyttävien tyttöjen joukkoon.

Grace M. Barnesin ja kumppaneiden (2002, 773–774) tutkimusten mukaan alkoholin väärinkäyttö nuorten miesten keskuudessa saattaa ennustaa rahapelaamisen lisääntymistä ajan myötä tai jatkuvan rahapelaamisen vakautta. Nuorten naisten kohdalla alkoholin väärinkäyttö mahdollisesti ennustaa rahapelaamisen lisääntymistä vain tietyissä olosuhteissa: tytöt ovat impulsiivisia tai vanhempien valvonta on heidän kohdallaan heikkoa (Barnes & al. 2002, 773–774).

Maksullista nettipokeria pelanneista pojista hieman yli puolet oli humaltunut ainakin kerran viimeisten 30 päivän aikana ja neljäsosa oli juo-

nut itsensä humalaan vähintään kolme kertaa samalla aikavälillä (taulukko 4). Heidän keskuudessaan oli myös vähemmän raittiita kuin muiden poikien keskuudessa. Mitä tulee kannabikseen, sitä oli kokeillut selvästi useampi (17 %) maksullista nettipokeria pelaavista pojista kuin muista pojista (7 %). He myös tupakoivat vähintään savukkeen päivittäin ja käyttivät rauhoittavia tai unilääkkeitä joskus ilman lääkärin määräystä hieman muita poikia enemmän.

On todettu, että nuoret odottavat samankaltaisia positiivisia seurauksia rahapelaamiselta kuin alkoholin juomiselta – sosiaalista vuorovaikutusta, muiden samanikäisten hyväksyntää, viihdettä, rentoutumista, kasvavaa innostusta ja jännitystä. He myös tiedostavat vertailtavat negatiiviset seuraukset – emotionaaliset ja sosiaaliset ongelmat sekä kognitiiviset ja käyttäytymiseen liittyvät vaikeudet. Sen sijaan rahaan ja itsenäisyyteen liittyvien seurausten katsottiin koskevan erityisesti rahapelaamista. (Gillespie & al. 2007, 62.) Nettipokeriin suhteutettuna tätä voisi lukea siten, että nuoret haluavat päteä toistensa keskuudessa pokeritaidoilla ja voittaminen on oletettavasti heitä motivoiva seikka. Median luomien mielikuvien varassa nuoret saattavat unohtaa, että nettipokerissa liikkuvan rahan voi myös hävitä eikä pelaamalla välttämättä tavoita (pokeriammattilaisen) itsenäisyyttä.

Kansainväliset tutkimukset ovat yhdistäneet ongelmaksi ja riippuvuudeksi muuttuvan pelaamisen huumeiden käyttöön. Amerikkalaisia 12–18-vuotiaita nuoria (n = 255) koskevien tutkimustulosten perusteella ongelmapelaaminen olisi yleistä kannabista käyttävien nuorten kes-

Taulukko 4. Maksullista nettipokeria pelanneiden poikien ja muiden poikien päihteiden käyttö, %

	Maksullista nettipokeria pelanneet pojat n = 340 %	Muut pojat n = 2160 %
Täysin raittiita	6	17
Raittiina viime 12 kk	13	27
Juonut 6+ annosta yhdellä alkoholin käyttökerralla 30 viime päivän aikana		
ainakin kerran	54	32
3+ kertaa	25	12
Päivittäin tupakoivien osuus	26	18
Kannabista kokeilleiden osuus	17	7
Kokeillut rauhoittavia tai unilääkkeitä päihtenä	9	3

kuudessa (Petry & Tawfik 2001, 1328). Chantal Ste-Marie ja kumppanit (2006, 70) ovat tutkineet 12–17-vuotiaita kanadalaisia nuoria (n = 1044): mahdolliset patologiset pelaajat käyttivät enemmän huumeita kuin pelaamattomat nuoret, sosiaaliset pelaajat ja ongelmapelaajat. Kanadalaisia poikia (n = 717) koskeva tutkimus puolestaan osoittaa, että huumeiden ja alkoholin käyttö 16-vuotiaana ennustaa rahapelaamisen lisääntymistä 17 ikävuoteen mennessä. Alustavan selityksen mukaan rahapelaamisen lisääntyminen liittyy rahan kulutukseen ja tarpeeseen. (Vitaro & al. 2001, 186.)

Nuorten rahasta pelaamisella ja päihteiden käytöllä on ESPAD 2007 -tulosten perusteella selkeä yhteys. Alkoholin käyttö, kannabiksen kokeilu ja lääkkeiden väärinkäyttö yhdessä rahapelaamisen kanssa viittaavat todellisiin ongelmiin, eivät välttämättä pelkästään nuoruuteen liittyvään kokeilun haluun ja riskikäyttäytymiseen. Vaikka kansainväliset tutkimukset nivovat yhteen pojat ja ongelmapelaamisen, suomalaisten tyttöjen kohdalla rahapelaamista ja päihteiden käyttöä ei voi jättää huomiotta.

Yhteenveto ja pohdintaa

ESPAD-tutkimuksen avulla saadaan arvokasta tietoa suomalaisten 9-luokkalaisten rahapelaamisesta. Katsaus eri vuosien tutkimustuloksiin osoittaa, että nuoret pelaavat raha-automaatteja, kuitenkin pojat selvästi enemmän kuin tytöt. Vuoden 2007 kysely tuotti tietoa myös nuorten maksuttoman ja maksullisen nettipokerin tai muiden maksullisten rahapeliin pelaamisesta. Pojat kokivat tyttöjä enemmän maksuttoman nettipokerin pelaamisen mahdollisuuden hyvin tai melko helpoksi, samoin maksullisen nettipokerin tai muiden maksullisten rahapeliin. Hieman yli puolet pojista oli pelannut joskus maksutonta nettipokeria, mutta maksullista nettipokeria joskus tai säännöllisemmin pelaavien poikien joukko oli suhteellisen pieni.

Nettipokeria pelaavat pojat pelasivat myös muita poikia useammin raha-automaateilla. Myös maksuttoman ja maksullisen nettipokerin pelaamisessa on selvä yhteys: maksullista nettipokeria pelanneet pojat pelasivat myös maksutonta nettipokeria useammin kuin muut pojat. Rahapelejä pelaavia tyttöjä oli vähemmän kuin pelaavia poikia ja he myös pelasivat harvemmin. Noin neljän-

nes tytöistä pelasi vähintään kerran kuukaudessa rahapeliautomaateilla, mutta vain muutamat olivat joskus pelanneet maksullista nettipokeria tai väittivät pelaavansa sitä kerran kuukaudessa.

Kun pelaaminen muuttuu säännölliseksi ja kuvaan astuvat päihteet, on kysyttävä, mihin suuntaan nuori on menossa. Säännöllisesti raha-automaatteja pelaavista pojista valtaosa käytti alkoholia ja joi itsensä humalaan useammin kuin muut pojat. Maksullista nettipokeria pelanneet pojat olivat kokeilleet kannabista muita poikia enemmän. Merkillä pantavaa oli rahapeliautomaateilla viikoittain pelaavien tyttöjen alkoholin käyttö humaltumiseen, kannabiksen kokeilu ja rauhoittavien tai unilääkkeiden käyttö päihteenä. Pojat ovat pelimiehiä, sillä heitä selvästi kiinnostaa eri rahapeliin pelaaminen tutkimustulosten perusteella. Juuri nuoret miehet ovat riskiryhmä, mitä tulee ongelmalliseen pelaamiseen (ks. Jackson & al. 2008, 330; Gerdner & Svensson 2003, 191). Toisaalta, vaikka tytöt harrastaisivat pelaamista poikia huomattavasti vähemmän, heitä ei tule jättää pois tulevaisuudessa tehtävistä tutkimuksista. Joidenkin tyttöjen raha-automaateilla pelaamisen ja päihteiden käytön välille on muodostunut selkeä yhteys.

Durand Jacobs (2004, 19) toteaa, ettei ole olemassa yksimielisyyttä siitä, kuinka lapset tulisi valmistaa kasvamaan yhteiskunnassa, jossa melkein kaikki pelaavat. Rahapelaamisen ollessa mahdollista myös internetissä ja mobiilipalvelujen avulla kiinnostus rahapeleihin on vain kasvanut Suomessa. Vanhempien saattaa olla vaikeaa ymmärtää, miksi lottoarvontaa ei voisi seurata koko perheen voimin. Arpojen ostamista joululahjaksi nuorelle tulee ehkä perusteltua jännityksen tarjoamisena, samoin nettipokerin kokeilua. Ei ole myöskään yksimielisyyttä siitä, mitä aikuisten tulisi kertoa lapsille ja nuorille rahapeliin pelaamisesta. Suomessa on kuitenkin olemassa arpajaislaki, joka rajoittaa alaikäisten rahasta pelaamista. Myös rahapeliyhtiöt voivat vaikuttaa rahapeliin ikärajoihin. Veikkaus nosti 1.6.2009 omien peliensä ikärajan 18 vuoteen: aiemmin vain internet- ja mobiilipeliin pelaaminen vaati täysi-ikäisyyden. Veikkauksen tavoitteena on suojella erityisesti nuoria kuluttajia.³ RAY:n pelikioskit, joissa voi pelata raha-automaattipelejä, on tarkoi-

3. <https://www.veikkaus.fi/info/yritys/vastuullisuus/ikarajat.html> (haettu 6.7.2009)

tettu täysi-ikäisille rahapelaajille: niissä ”kiinnitetään erityishuomiota vastuullisuuteen ja alaikäisvalvontaan”.⁴ Fintoton pelejä on voinut pelata 1.9.2005 lähtien 15 vuotta täyttänyt raviradolla ja totopelipisteissä, mutta vain täysi-ikäinen internetissä.⁵

Vuonna 2006 tehdyssä ikärajan valvontaa koskevassa tutkimuksessa todettiin, että 15 vuotta täyttäneistä rahapelien koeostajista (n = 1209) pojilta (12 %) kysyttiin ikää huomattavasti useammin kuin tytöiltä (3 %). Pojat joutuivat myös todistamaan ikänsä useammin kuin tytöt. Poikia kiellettiin pelaamasta enemmän kuin tyttöjä. (Ilkas & Aho 2006b, 3, 6, 8.) Mielletäänkö pojat helpommin rahapelaajiksi, kun heidän pelaamiseensa kiinnitetään huomiota? On tarpeellista seurata, miten rahapelien ikärajojen nostaminen muuttaa nuorten rahapelaamiseen liittyvää kulkuskulttuuria. Siirtyvätkö nuoret muunlaisten pelien pariin vai pelaavatko he rahasta esimerkiksi sellaisia nettipelejä, jotka on sallittu alaikäisille? Entä suhtautuvatko pojat ja tytöt eri tavoin ikärajojen nostoon – noudattavatko he ikärajoja vai pelaavatko he niistä huolimatta?

Frida Fröbergin (2006, 8) mielestä rahapelaamista kuvataan mainoksissa ja mediassa viihteen muodoksi, joksikin ystävien kanssa tehtäväksi asiaksi enemmän kuin rahan voittamiseksi, jolloin nuoret eivät aina ymmärrä rahapelaamiseen liitty-

viä riskejä. Suomessa nuorisoon kohdistuva mainonta ei ole sallittua, mutta median kautta nuorille välittyy erilaisia mielikuvia rahapelaamisesta, -peleistä ja pelaajista. Pelaamalla nuoret kokeilevat rajojaan, mutta myös heille asetettuja rajoituksia. Reijo Kurkelan (2001, 21) mukaan informaatioteknologia ”tulee mitä ilmeisimmin määrittämään uuden sukupolven omaa alakulttuuria”. Eri rahapelit muovaavat jo nyt itsensä näköisiä ja tapaisia kuluttajaryhmiä sekä virtuaaliyhteisöjä (ks. erilaiset rahapelaajien nettikeskustelufoorumit).

Ymmärryksen lisäämiseksi tarvitaan tutkimuksia nuorten motiiveista pelata rahapelejä ja niiden merkityksistä heille. Sukupuolen ja sosiaalistumisen yhteys rahapelaamiseen on myös olennainen jatkoselvityksen aihe. Mielenkiintoinen kysymys lienee myös se, ovatko rahapelit osa nuorten omaa leikkikulttuuria. Tällöin nuorten omat kokemukset rahapelaamisesta sekä siihen liittyvistä sosiaalisuudesta ja yhteisöllisyydestä voisivat valaista tutkijoita, miksi nuoret ylipäätään innostuvat rahapeleistä. Vai muodostavatko rahapelit kenties nuorille oman ”mikromaailman” (Huhtamo 2002, 36), jossa he ovat ”valtakulttuurin arvojen, vallitsevan työmoraalin” ja ”aikuisten valvojan silmän ulottumattomissa”? Nuorten omaksumat kulutustyyli, arvojen moninaisuus sekä heidän asemansa yhteiskunnassa ryhmänä ja yksilönä tulevat oletettavasti korostumaan heidän näkemyksissään rahapelaamisesta. Nähtäväksi jää, pysyykö nuorten rahapelimaailma sukupuolittuneena ja minkälaisiksi alaikäisille suunnatut rahasta pelattavat pelit muuttuvat tulevaisuudessa.

4. <http://www.pelaamo.ray.fi/pelipaikat/pelikioski/> (haettu 6.7.2009)

5. <http://yritys.fintoto.fi/> (haettu 6.7.2009)

KIRJALLISUUS

- AHLSTRÖM, SALME & METSO, LEENA & HUHTANEN, PETRI & OLLIKAINEN, MINNA: Missä nuorisoryhmissä päihteiden käyttö on vähentynyt? Suomen ESPAD-aineiston tuloksia 2007. Yhteiskuntapolitiikka 73 (2008): 1, 73–83
- ARPAJAISLAINSÄÄDÄNTÖ. Sisäasiainministeriön poliisi-osaston julkaisu 2002
- ARPAJAISLAKIHANKKEEN VÄLIRAPORTTI 10.4.2008 (SM064:00/2007). Helsinki, 2008
- AUTIO, MINNA: Kuluttava nuoruus, kuluttava elämä? Tieto & trendit 1 (2005): 2, 43–46
- BARNES, GRACE M. & WELTE, JOHN W. & HOFFMAN, JOSEPH H. & DINTCHEFF, BARBARA A.: Effects of Alcohol Misuse on Gambling Patterns in Youth. Journal of Studies on Alcohol 63 (2002): 6, 767–775

- BELLINGER, PAUL: Understanding Problem Gamblers. A Practitioner's Guide to Effective Intervention. Lontoo: Free Association Books, 1999
- CAMPBELL, COLIN: Shopping, Pleasure and the Sex War. Teoksessa: Falk, Pasi & Campbell, Colin (toim.): The Shopping Experience. Lontoo: Sage Publications, 1997
- DANIEL THOR OLASON & KAREN JULIA SIGURDARDOTTIR & SMARI, JAKOB: Prevalence Estimates of Gambling Participation and Problem Gambling among 16-18-year-old Students in Iceland: A Comparison of the SOGS-RA and DSM-IV-MR-J. Journal of Gambling Studies 22 (2006a): 1, 23–39
- DANIEL THOR OLASON & GUDMUNDUR A. SKARPHEDINSSON & JOHANNA ELLA JONSDOTTIR & MIKAEL MIKAELSSON & SIGURDUR J. GRETARSSON: Prevalence Estimates of Gambling and Problem Gam-

- bling among 13 to 15 year old Adolescents in Reykjavik: An Examination of Correlates of Problem Gambling and Different Accessibility to Electronic Gaming Machines in Iceland. *Journal of Gambling Issues* (2006b): 18, 39–55
- DANIEL THOR OLASON & SIGURDUR J. GRETARSSON: Iceland. Teoksessa: Meyer, Gerhard & Hayer, Tobias & Griffiths, Mark (toim.) *Problem Gambling in Europe. Challenges, Prevention, and Interventions*. New York: Springer Science + Business Media, 2009
- DELFABBRO, PAUL: Gender Differences in Australian Gambling: A Critical Summary of Sociological and Psychological Research. *Australian Journal of Social Issues* 35 (2000): 2, 145–157
- DELFABBRO, PAUL & THRUPP, LETTITA: The Social Determinants of Youth Gambling in South Australian Adolescents. *Journal of Adolescence* 26 (2003): 3, 313–330
- DELFABBRO, PAUL & LAHN, JULIE & GRABOSKY, PETER: Adolescent Gambling in the ACT. Report to the ACT Gambling and Racing Commission. Canberra: ANU Centre for Gambling Research, 2005
- DEREVENSKY, JEFFREY L. & GUPTA, RINA & DELLA CIOPPA, GIUSEPPE: A Developmental Perspective of Gambling Behavior in Children and Adolescents. *Journal of Gambling Studies* 12 (1996): 1, 49–66
- DEREVENSKY, JEFFREY L. & GUPTA, RINA: The Measurement of Youth Gambling Problems: Current Instruments, Methodological Issues, and Future Directions. Teoksessa: Derevensky, Jeffrey L. & Gupta, Rina (toim.): *Gambling Problems in Youth. Theoretical and Applied Perspectives*. New York: Kluwer Academic/Plenum Publishers, 2004
- DEREVENSKY, JEFFREY L. & GUPTA, RINA & MESSERLIAN, CARMEN & GILLESPIE, MEREDITH: Youth Gambling Problems: A Need for Responsible Social Policy. Teoksessa: Derevensky, Jeffrey L. & Gupta, Rina (toim.): *Gambling Problems in Youth. Theoretical and Applied Perspectives*. New York: Kluwer Academic/Plenum Publishers, 2004
- DEREVENSKY, JEFFREY L. & GUPTA, RINA: Internet Gambling Amongst Adolescents: A Growing Concern. *International Journal of Mental Health and Addiction* 5 (2007): 2, 93–101
- DICKERSON, MARK: Why “Slots” Equals “Grind” in Any Language. The Cross-Cultural Popularity of the Slot Machine. Teoksessa: McMillen, Jan (toim.): *Gambling Cultures. Studies in History and Interpretation*. Lontoo, New York: Routledge, 1996
- ERMI, LAURA & HELIÖ, SATU & MÄYRÄ, FRANS: Pelien voima ja pelaamisen hallinta. Lapset ja nuoret pelikulttuurien toimijoina. Hypermedialaboration verkkokulkaisuja 6. Tampereen yliopisto: Hypermedialaboratorio, 2004
- FENDER, ERIK & HVITFELDT, THOMAS: Skolelevers drogvanoer 2007. CAN Rapport 108. Tukholma: CAN, 2008
- FISHER, SUE: Governmental Response to Juvenile Fruit Machine Gambling in the U.K: Where Do We Go from Here? *Journal of Gambling Studies* 7 (1991): 3, 217–247
- FISHER, SUE: The Pull of the Fruit Machine: A Sociological Typology of Young Players. *Sociological Review* 41 (1993a): 3, 446–474
- FISHER, SUE: Gambling and Pathological Gambling in Adolescents. *Journal of Gambling Studies* 9 (1993b): 3, 277–288
- FRÖBERG, FRIDA: *Gambling Among Young People. A Knowledge Review*. Report 2006:20. Tukholma: Swedish National Institute of Public Health, 2006
- GERDNER, ARNE & SVENSSON, KRISTER: Predictors of Gambling Problems among Male Adolescents. *International Journal of Social Welfare* 12 (2003): 3, 182–192
- GILLESPIE, MEREDITH A. M. & DEREVENSKY, JEFFREY & GUPTA, RINA: Adolescent Problem Gambling: Developing a Gambling Expectancy Instrument. *Journal of Gambling Issues* (2007): 19, 51–68
- GRIFFITHS, MARK: *Adolescent Gambling*. London, New York: Routledge, 1995
- GRIFFITHS, MARK: Gambling on the Internet: A Brief Note. *Journal of Gambling Studies* 12 (1996): 4, 471–473
- GRIFFITHS, MARK: Gambling Technologies: Prospects for Problem Gambling. *Journal of Gambling Studies* 15 (1999): 3, 265–283
- GRIFFITHS, MARK & WOOD, RICHARD T. A.: Risk Factors in Adolescence: The Case of Gambling, Videogame Playing, and the Internet. *Journal of Gambling Studies* 16 (2000): 2/3, 199–225
- GUPTA, RINA & DEREVENSKY, JEFFREY: Familial and Social Influences on Juvenile Gambling Behavior. *Journal of Gambling Studies* 13 (1997): 3, 179–192
- GÖTESTAM, GUNNAR K. & JOHANSSON, AGNETA: Norway. Teoksessa: Meyer, Gerhard & Hayer, Tobias & Griffiths, Mark (toim.): *Problem Gambling in Europe. Challenges, Prevention, and Interventions*. New York: Springer Science + Business Media, 2009
- HARDOON, KAREN K. & DEREVENSKY, JEFFREY L.: Social Influences Involved in Children’s Gambling Behavior 17 (2001): 3, 191–215
- HELVE, HELENA: Nuorten vapaa-aika, luottamus ja sosiaalinen pääoma. Teoksessa: Liikkanen, Mirja (toim.): *Suomalainen vapaa-aika. Arjen ilot ja valinnat*. Helsinki: Gaudeamus, 2009
- HIBELL, BJÖRN & ANDERSSON, BARBRO & BJARNASON, THORODDUR & KOKKEVI, ANNA & MORGAN, MARK & NARUSK, ANU (toim.): The 1995 ESPAD Report. Alcohol and Other Drug Use Among Students in 26 European Countries. The Swedish Council for Information on Alcohol and Other Drugs, CAN. Council of Europe. Co-operation Group to Combat Drug Abuse and Illicit Trafficking in Drug (Pompidou Group), 1997. http://www.espad.org/documents/Espad/ESPAD_reports/The_1995_ESPAD_report.pdf (haettu 15.12.2008)
- HUHTAMO, ERKKI: Vastakoneen vaiheet. Elektronisen pelikulttuurin arkeologiaa. Teoksessa: Huhtamo, Erkki & Kangas, Sonja (toim.): *Mariosofia. Elektronisten pelien kulttuuri*. Helsinki: Gaudeamus, 2002

- HUXLEY, JUSTINE & CARROLL, DOUGLAS: A Survey of Fruit Machine Gambling in Adolescents. *Journal of Gambling Studies* 8 (1992): 2, 167–179
- ILKAS, HANNU & AHO, PAULIINA: Nuorten rahapelaaminen. 12–17-vuotiaiden nuorten rahapelaaminen ja peliongelmat – puhelinhaastattelu. Sosiaali- ja terveysministeriö, Taloustutkimus Oy, 2006a
- ILKAS, HANNU & AHO, PAULIINA: Nuorten rahapelaaminen. Ikärajan valvonta – koeostot ja havainnointi. Sosiaali- ja terveysministeriö, Taloustutkimus Oy, 2006b
- ILMONEN, KAJ: Johan on markkinat. Kulutuksen sosiologista tarkastelua. Tampere: Vastapaino, 2007
- JAAKKOLA, TAPIO: Viitteenstä riippuvuudeksi – rahapeli-ongelman luonne. *Hyvinvointikatsaus* 17 (2006): 4, 26–29
- JACKSON, ALUN C. & DOWLING, NICKI & THOMAS, SHANE A. & BOND, LYNDA & PATTON, GEORGE: Adolescent Gambling Behaviour and Attitudes: A Prevalence Study and Correlates in an Australian Population. *International Journal of Mental Health and Addiction* 6 (2008): 3, 325–352
- JACOBS, DURAND F.: Youth Gambling in North America: Long Term Trends and Future Prospects. Teoksessa: Derevensky, Jeffrey L. & Gupta, Rina (toim.): *Gambling Problems in Youth. Theoretical and Applied Perspectives*. New York: Kluwer Academic/Plenum Publishers, 2004
- JONSSON, JAKOB & ANDRÉN, ANDERS & NILSSON, THOMAS & SVENSSON, OVE & MUNCK, INGRID & KINDSTEDT, ANGELI & RÖNNBERG, STEN: Spelberoende i Sverige – vad kännetecknar personer med spelproblem? Rapport nr 2003:22. Tukholma: Statens Folkhälsoinstitut, 2003
- JONSSON, JAKOB & RÖNNBERG, STEN: Sweden. Teoksessa: Meyer, Gerhard & Hayer, Tobias & Griffiths, Mark (toim.) *Problem Gambling in Europe. Challenges, Prevention, and Interventions*. New York: Springer Science + Business Media, 2009
- KINNUNEN, JANI & PALOHEIMO, EETU: Nettipokeri. Tampereen yliopiston Hypermedialaboratorio ja Stakes, 2007. <http://info.stakes.fi/pelihatat/FI/rahapelaaminen/nettipokeri.htm> (haettu 20.1.2009)
- KORTELAINEN, JUKKA: Pajatto ja kansanterveys. Raha-automaattiyhdistys 1938–1988. Porvoo: WSOY, 1988
- KURKELA, REIJO: Peruskoululaisten rahapeli-pelaaminen. Tutkimus oppilashuoltohenkilöstön kokemuksista nuorten pelaamisesta. 1/2001. Helsinki: Sininauhaliitto, 2001
- LINNET, JAKOB: Denmark. Teoksessa: Meyer, Gerhard & Hayer, Tobias & Griffiths, Mark (toim.): *Problem Gambling in Europe. Challenges, Prevention, and Interventions*. New York: Springer Science + Business Media, 2009
- LUND, INGEBORG: Gambling and Problem Gambling in Norway: What Part does the Gambling Machine Play? *Addiction Research and Theory* 14 (2006): 5, 475–491
- METSO, LEENA & AHLSTRÖM, SALME & HUHTANEN, PETRI & LEPPÄNEN, MINNA & PIETILÄ, EIJA: Nuorten päihteen käyttö Suomessa 1995–2007. ES-PAD -tutkimusten tulokset. Raportti 6/2009. Helsinki: THL, 2009. <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/1bdd2d77-b36d-499c-b8de-dd714abf80d8> (haettu 9.7.2009)
- MÄÄTTÄ, KALLE: Etärahopelien sääntelystä. Raportteja 2/2008. Helsinki: Stakes, 2008
- PETRY, NANCY M. & TAWFIK, ZEENA: Comparison of Problem-Gambling and Non-Problem-Gambling Youths Seeking Treatment for Marijuana Abuse. *Journal of American Academic Child and Adolescent Psychiatry* 40 (2001): 11, 1324–1331
- PETRY, NANCY M.: *Pathological Gambling. Etiology, Comorbidity, and Treatment*. Washington, DC: American Psychological Association, 2004
- ROSSOW, INGEBORG & HANSEN, MARIANNE: Underholdning med bismak. Ungdom og pengespill. NOVA Rapport 1/2003. Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring, 2003
- SHAFFER, HOWARD J.: Understanding the Means and Objects of Addiction: Technology, the Internet, and Gambling. *Journal of Gambling Studies* 12 (1996): 4, 461–469
- SIRKKA, MIKKO: Kyselytutkimus sähköisten rahapeli-palveluiden käyttäjille – Korkeat kertoimet ja luotettavuus pelaamisen houkuttimina. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto: Tietojenkäsittelytieteiden laitos, 2005
- SKINNER, HARVEY & BISCOPE, SHERRY & MURRAY, MARTHA & KORN, DAVID: Dares to Addiction. Youth Definitions and Perspectives on Gambling. *Canadian Journal of Public Health*. 95 (2004): 4, 264–267
- STE-MARIE, CHANTAL & GUPTA, RINA & DEREVENSKY, JEFFREY L.: Anxiety and Social Stress Related to Adolescent Gambling Behavior and Substance Use. *Journal of Child & Adolescent Substance Abuse*. 15 (2006): 4, 55–74
- SUONINEN, ANNIKA: Lasten pelikulttuuri. Teoksessa: Huhtamo, Erkki & Kangas, Sonja (toim.): *Mariosofia. Elektronisten pelien kulttuuri*. Helsinki: Gaudeamus, 2002
- SVARTSJÖ, MIKKO & KINNUNEN, JANI & PALOHEIMO, EETU & MÄYRÄ, FRANS: Järjellä vai tunteella? Nettipokerin pelikokemus ja pelaamisen hallinta. Raportteja 24/2008. Helsinki: Stakes, 2008
- TASKINEN, TERESA: Kaupassa, kioskilla ja kotikoneella. Rahapelit nuorten elämässä. Työpapereita 25/2007. Pelihatat. Helsinki: Stakes, 2007
- TRYGGVESSON, KALLE: *Nätpokerspelandet i Sverige – Omfattning, utveckling och karaktär 2006*. Forskningsrapport nr 43. Tukholma: Tukholman yliopisto, SoRAD, 2007
- VALKAMA, JUHA-PEKKA: Nettipokeri-ilmiö. *Hyvinvointikatsaus* 17 (2006): 4, 22–24
- VITARO, FRANK & BRENDGEN, MARA & LADOUCEUR, ROBERT & TREMBLAY, RICHARD E.: Gambling, Delinquency, and Drug Use During Adolescence: Mutual Influences and Common Risk Factors. *Journal of Gambling Studies* 17 (2001): 3, 171–190
- VITARO, FRANK & WANNER, BRIGITTE & LADOUCEUR, ROBERT & BRENDGEN, MARA & TREMBLAY, RICH-

ARD E.: Trajectories of Gambling During Adolescence. *Journal of Gambling Studies* 20 (2004): 1, 47–69

WALLIN, AILA: Pennit miljooniksi. Tietoa lasten ja nuorten pelaamisesta ja sen haitoista. A-klinikkasäätiö & Sininauhaliitto. Helsinki: Sininauhaliitto, 2001

WINTERS, KEN C. & STINCHFIELD, RANDY & FULKERSON, JAYNE: Patterns and Characteristics of Adolescent Gambling. *Journal of Gambling Studies* 9 (1993): 4, 371–386.

ENGLISH SUMMARY

Johanna Järvinen-Tassopoulos & Leena Metso: Boys are players, girls are dilettantes – Reviewing the results of the ESPAD school survey 2007 (Pojat ovat pelimiehiä, tytöt rahapelien harrastajia – Vuoden 2007 ESPAD -koululaiskyselyn tulosten tarkastelua)

This article examines Finnish youth gambling based on the results of the European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs (ESPAD) 2007. The Finnish survey sample comprised 9th graders, born in 1991, who were asked about their alcohol and drug use and their smoking habits. In addition, they were asked about their playing on slot machines and participation in online poker for free or for money or in other forms of internet gambling. In 2007, a total of 299 Finnish school classes took part in the survey. The response rate was 91%. The final number of respondents was 4,988, of which 2,297 were boys and 2,691 girls. Our focus is to study how gender interacts with gambling, how the availability of games is reflected in young people's gambling habits and how alcohol and drug use correlate with gambling among young people. The results are compared with international research findings on youth gambling.

A review of earlier research results shows that Finnish boys play on slot machines notably more than Finnish girls. The ESPAD 2007 survey shed a light on young Finns' participation in online games. Boys reported more often than girls that it was very or rather easy to play online poker for free or for money or participate in other forms of internet gambling. Slightly more than a half of the boys had sometimes played free online poker, whereas a relatively small propor-

tion had sometimes or more regularly played online poker for money.

Boys who participated in online poker also played on slot machines more often than other boys. Those boys who had played online poker for money also played free online poker more often than other boys. Girls gambled less and more infrequently than boys. Approximately a fourth of the girls played on slot machines at least once a month, but only a few girls had sometimes played online poker for money or claimed to play it once a month.

When gambling becomes a regular habit and when alcohol and drug use are involved, serious concerns must be raised about the future of the young individual. Most of the boys who played regularly on slot machines used alcohol and got drunk more often than other boys. Boys who played online poker for money had tried cannabis more often than other boys. Among girls, a noteworthy association was discovered between weekly slot machine playing and becoming intoxicated with alcohol, trying cannabis and using tranquilizers or sleeping pills without doctor's prescription.

Finnish boys are players: the ESPAD 2007 results show that they are very interested in different forms of gambling. Even though girls engage in gambling to a much lesser extent than boys, it is important that they are not excluded from future studies. Among some girls there is a clear connection between slot machine playing, drinking and drug use.

KEYWORDS:

ESPAD 2007, Finnish youth, gambling, gender differences, alcohol and drug use